

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Proći će crni dani

Situacionistička internacionala

Situacionistička internacionala
Proći će crni dani
1962.

Les mauvais jours finiront, Internationale situationniste, Numéro
7, Avril 1962. Časopis Gradac (Čačak) br. 164-165-166,
Situacionistička internacionala, izbor tekstova, 2008, str. 138–144.
Prevod: Miodrag Marković, 2008.

anarhisticka-biblioteka.net

1962.

da uživamo u istom, dosadnom spektaklu večitog otuđenja, samo umnoženom bezbroj puta. U isto vreme, on se oduševljava – kao i Sartre, koji se svojevremeno oduševljavao „potpunom slobodom kritike u SSSR“ – „omladinom“ jedinim pravih „revolucionarnih generacija“, onih iz Jugoslavije, Alžira, Kube, Kine i Izraela. Druge zemlje su stare, kaže Gorc, valjda u želji da opravda sopstvenu senilnost. On se tako oslobađa potrebe za ulaženjem u neke iscrpnije analize ili za pravljenjem distinkcije između „omladine“ tih i nekih drugih zemalja, gde nisu baš svi toliko stari i providni i gde pobune nisu uvek u tolikoj meri gorcovske.

Fužerolas, poslednji u nizu mislilaca koji su „prevazišli“ marksizam, donekle je zabrinut činjenicom da su sve velike etape istorijskog razvoja bile obeležene promenom načina proizvodnje, dok bi komunističko društvo, koje je predvideo Marks, ukoliko do njega uopšte dođe, trebalo da bude nastavak društva industrijske proizvodnje (Pierre Fougeyrollas, *Le Marxisme en question*, 1959, str. 84). Fužerolase, nazad u školsku klupu. Naredni oblik društva *neće biti utemeljen na industrijskoj proizvodnji*. Biće to društvo *ostvarene umetnosti*. Taj „potpuno novi tip proizvodnje, koji će nastati u našem društvu“, biće konstruisanje situacija, slobodno kreiranje životnih zbivanja.

SI br. 7, 1962.

ciljevima klasičnog radničkog pokreta. Jedan od najprečih zadataka SI i drugova koji se nalaze na sličnim pozicijama jeste definisanje *novog siromaštva*. U proteklih nekoliko godina, neki američki sociolozi su doprineli razotkrivanju tog novog siromaštva i tako odigrali ulogu sličnu onoj koju su u prošlom veku prvi utopistički filantropi imali za razvoj radničkog pokreta: tako što su ukazali na zlo, ali na idealistički i površan način. Pošto se pravo razumevanje krije isključivo u praksi, prava priroda neprijatelja može se spoznati samo kroz borbu s njim (to je kontekst u kojem treba razmotriti ideju G. Kelera i R. Vanegema o *prenošenju delinkventske agresivnosti na teren ideja*).

Definisanje novog siromaštva podrazumeva i definisanje novog bogatstva. Slici koju nam nameće postojeće društvo – i prema kojoj se ono razvijalo (samo od sebe i pod prihvatljivim pritiskom reformista), od ekonomije stvaranja profita ka ekonomiji zadovoljavanja potreba – trebalo bi suprotstaviti *ekonomiju želja*, koja bi se mogla formulirati na sledeći način: tehničko društvo, s dovoljno mašte da tu tehniku upotrebi na pravi način. Ekonomija zadovoljavanja potreba se krivotvori uz pomoć navike. Navika je prirodni proces koji ostvarenu želju degradira na nivo potrebe i kao takva se potvrđuje, objektivizuje i biva univerzalno priznata. Ali, današnja ekonomija direktno zavisi od proizvodnje navika i manipuliše ljudima tako što ih prisiljava da potiskuju svoje želje.

Saučesništvo sa onima koji se lažno protive ovom svetu ide ruku pod ruku sa opravdavanjem lažnog bogatstva tog sveta (otuda i izbegavanje da se definiše novo siromaštvo). To je naročito uočljivo kod Sartrovog učenika Gorca (Andre Gortz). U časopisu *Les Temps Modernes* (br.188), Gorc priznaje kako mu je neprijatno što je zahvaljujući svom novinarskom radu (koji nije baš takav da bi se njime trebalo hvaliti) uspeo da priušti sebi neka materijalna dobra ovog društva, među kojima s velikim uvažavanjem pominje vožnju taksijem i putovanja u inostranstvo – u vreme kada taksisti mile brzinom puževa iza nepregledne kolone automobila, koje sada svi moraju da kupuju i kada nam putovanja u inostranstvo omogućavaju

Iako se svet spektakla i dalje širi, njegova ofanziva je na izmaku, a protiv nje se stalno mobilisu nove snage otpora. O njima se nedovoljno čuje, jer je vladajući spektakl i stvoren da bi svuda projektovao hipnotičku sliku opšte potčinjenosti. Ali, ta žarišta otpora postoje i njihov broj se povećava.

Svi govore o pobuni mladih u razvijenim industrijskim zemljama, ali bez dovoljno uvida u pravo stanje stvari (videti članak „Bezuslovna odbrana“, u broju 6 ovog biltena). Militantni časopisi, poput *Socialisme ou Barbarie* u Parizu ili *Correspondence* u Detroitu, objavili su obilno dokumentovane radove o konstantnom nezadovoljstvu radnika celokupnom organizacijom rada, kao i o njihovoj depolitizaciji i razočarenju u sindikate, koji su postali mehanizam integrisanja radnika u društvo i tako se pretvorili u novo ekonomske oružje birokratizovanog kapitalizma. Pošto se stare forme opozicionog organizovanja pokazuju neefikasnim ili, još češće, spremnim da u celosti kolaboriraju sa snagama postojećeg poretka, potisnuto nezadovoljstvo širi se podzemnim kanalima i nagriza temelje društva obilja. „Stara krtica“, koju je Marks pomenuo u *Zdravici evropskim proleterima* i dalje rije; utvara se ukazuje po svim ćoškovima i pukotinama našeg televizijskog elsinorskog zamka, čije će se političke magle razvejati tek sa osnivanjem radničkih saveta i njihovim osvajanjem vlasti.

Isto onako kao što je prvom organizovanju klasičnog proletarijata, krajem XVIII i početkom XIX veka, prethodio period izolovanih „zločinačkih“ akata uperenih protiv mašina koje su ljude lišavale posla, u ovom trenutku prisustvujemo izbijanju prvog talasa vandalizma uperenog protiv *mašina za potrošnju*, koje nas na podjednako siguran način lišavaju života. Naravno, u oba slučaja, značaj tih postupaka nije u sâmom uništavanju, već u izražavanju nepokornosti koja bi se mogla razviti u pozitivan projekat, u kojem bi čak i mašine mogle postati sredstva za uvećanje stvarne moći ljudi nad svojim životima. Ako ostavimo po strani pustoš koju za sobom ostavljaju grupe adolescenata, mogli bismo navesti primere nekoliko radničkih akcija koje se najvećim delom ne bi mogle

podvesti pod kategoriju klasičnih protesta sa obavezno istaknutim „zahtevima“.

U Napulju, 9. februara 1961, radnici koji su uveče izašli iz fabrike nisu zatekli tramvaje koji ih obično prevoze kućama, pošto su kondukteri stupili u nenajavljeni štrajk zbog otkaza uručenih njihovim kolegama. Radnici su manifestovali solidarnost sa štrajkačima gađajući kancelarijske prozore kompanije raznim predmetima, a zatim i flašama sa benzinom, od kojih se zapalio deo tramvajske stanice. Zatim su zapalili nekoliko autobusa i izašli kao pobednici iz okršaja s policijom i vatrogascima. Više hiljada njih zaputilo se gradskim ulicama razbijajući izloge i neonske reklame. Tokom noći, vojsci je upućen poziv da zavede red i ka Napulju su krenula oklopna vozila. Te besciljne i potpuno improvizovane demonstracije očigledno su bile direktna pobuna protiv *vremena provedenog u odlazanju i dolazanju s posla*, koje dodatno otežava nadničarsko ropstvo u modernim gradovima. Ta pobuna, izazvana jednim nepredviđenim i minornim incidentom, počela je odmah da se širi na celu okruženje potrošačkog društva (čija je fasada trebalo da zamaskira tradicionalno siromaštvo južne Italije): izlozi i neonske reklame, najsimboličniji i najkrhkiji objekti, bili su prve mete, kao i u demonstracijama buntovne omladine.

U Francuskoj, rudari iz Merlbaka su 4. avgusta uništili 21 vozilo parkirano ispred upravne zgrade. Svi komentatori su sa zaprepašćenjem naglašavali da su skoro svi uništeni automobili pripadali *kolegama štrajkača iz istog rudnika*. Kako u tome ne videti, pored nebrojenih razloga koji uvek opravdavaju agresivnost eksploatacionih, odbrambeni gest uperen protiv centralnog objekta potrošačkog otuđenja?

Štrajkači iz Liježa, koji su 6. januara 1961. pokušali da unište štampariju lista *La Meuse*, pokazali su izuzetno visoku klasnu svest napadajući *sredstvo informisanja* u službi njihovih neprijatelja. (Pošto vlada i lideri socijalističke i sindikalne birokratije zajednički drže monopol nad sredstvima informisanja, to je bila ključna tačka sukoba, prepreka koja „divljim“ radničkim štrajkovima onemogu-

političkoj borbi, koja se ne može razlučiti od ostalih aspekata celodnevnih društvenih problema. Specijalizacija i lažna ozbiljnost spadaju u najvažnije odbrambene predstraže, koje je organizacija starog sveta postavila u svačijem duhu. Revolucionarno udruženje novog tipa raskinuće sa starim svetom i tako svojim članovima omogućiti, ali i zahtevati od njih kreativno i autentično učešće, umesto da učešća koje bi se merilo samo *vremenom prisutnosti*; to bi značilo ponavljanje jedinog mogućeg oblika kontrole u postojećem društvu: kvantitativnog kriterijuma izraženog časovima rada. Nužnost iskrenog entuzijazma svih učesnika uslovljena je i time što klasični politički aktivista, „posvećen zadatku“, iščezava svuda, zajedno s celom klasičnom politikom; još više, ta nužnost izvire iz činjenice da slepa posvećenost i žrtvovanje uvek proizvode *autoritet* (makar čisto moralni). *Dosada je kontrarevolucionarna*. U svakom pogledu.

Grupe koje priznaju onaj suštinski, a ne samo sticajem okolnosti uslovljeni poraz stare politike, morale bi da priznaju i da će pravo da se nazovu *stalnom avangardom* steći samo ako svojim primerom posvedoče o novom načinu života – o nekoj novoj strasti. U tom kriterijumu nema ničeg utopijskog: on se mogao uočiti na svakom koraku tokom nastajanja i uspona klasičnog radničkog pokreta. Verujemo da će u narednom periodu taj proces otići mnogo dalje nego u XIX veku. U protivnom, aktivisti iz tih grupa vodiće samo učmala društva za propagandu i zalagati se za ispravne i veoma bitne ideje, koje neće privući nikoga. Spektakularno i jednosmerno prenošenje revolucionarnog učenja – unutar neke organizacije ili u sklopu njenih spoljnih aktivnosti – nema nikakvih izgleda na uspeh u društvu spektakla, koje simultano organizuje potpuno drugačiji spektakl i u svaki spektakl unosi izvesnu dozu mučnine. Zato specijalizovana propaganda neće biti u stanju da pravovremeno i adekvatno reaguje kada mase budu primorane da stupe u pravu borbu.

Treba se prisetiti kako je u XIX veku izgledao socijalni rat *sirotinje*, da bi se taj duh ponovo oživeo. Priča o njemu ostala je zabeležena svuda, u pesmama i svedočenjima mnogih ljudi posvećenih

kažu da su zadovoljni (u tom slučaju, borićemo se protiv njih bez trunke oklevanja) ili da sebe svrstavaju u neku od kategorija koja nema dodirnih tačaka s radnicima, kao što su, na primer, umetnici (u tom slučaju, borićemo se protiv te iluzije i pokazati im da novi proletarijat obuhvata praktično sve ljude).

Na sličan način, apokaliptički strahovi i nade koji se vezuju za oslobodilačke pokrete kolonizovanih ili polukolonizovanih zemalja gube iz vida jednu bitnu činjenicu: revolucionarni projekat se mora realizovati u razvijenim industrijskim zemljama. Sve dok se to ne desi, pokreti u nerazvijenim zonama biće osuđeni da slede model kineske revolucije, nastao u času likvidacije klasičnog radničkog pokreta i čiji je celokupni potonji razvoj ostao obeležen tom mutacijom. Ne može se poreći da postojanje antikolonijalističkih pokreta, čak i kada su oblikovani prema kineskom modelu, dovodi do neravnoteže u spoljnim konfrontacijama dva velika, uzajamno uravnotežena bloka i čini nestabilnom svaku podelu sveta između njihovih vladara i vlasnika. Ipak, sigurnost uloga u tog planetarnoj igri pokera podjednako je ugrožena i unutrašnjom neravnotežom, koja još uvek vlada u fabrikama u Mančesteru i Istočnom Berlinu.

Radikalne manjinske grupacije, koje su, skrivene od očiju sveta, uspele da prežive slom klasičnog radničkog pokreta (čija je snaga lukavstvom istorije preobražena u državnu policiju), nastavile su da prenose istinu o tom pokretu, ali samo u obliku apstraktne istine o prošlosti. Zahvaljujući časnom otporu koji su pružile goljoj sili, oklevetana tradicija je uspela da se očuva, ali ne i da se pretvori u neku novu snagu na političkoj sceni. Formiranje novih organizacija zavisice od promišljene kritike pretočene u dela. Mora se u potpunosti raskinuti sa *ideologijom*, u kojoj revolucionarne grupe i dalje traže zvaničnu potvrdu svojih funkcija (što znači da moramo obnoviti marksističku kritiku ideologije). Zato je nužno napustiti teren specijalizovane revolucionarne aktivnosti – teren samomistifikacije „ozbiljnog bavljenja politikom“ – jer se odavno pokazalo da takav vid specijalizacije podstiče čak i one najbolje ispolje krajnju glupost u svim drugim pitanjima, zbog čega trpe poraze i u čisto

ćava bilo kakve izgleda na uspeh i osuđuje ih na lagano iščeznuće). Još jedan simptom, nešto manje zanimljiv jer bi se mogao pripisati nespretnoj degolističkoj propagandi, prisutan je u sledećem saopštenju sindikata novinara i tehničara Francuske radio-televizije, od 9. februara ove godine: „Naši drugovi tehničari i reporteri koji su se u četvrtak uveče zatekli na mestu zbivanja da bi odatle izveštavali, *bili su napadnuti od gomile samo zato što su nosili oznake RTF*. To je značajna činjenica. Zbog toga se sindikati SJRT i SUT smatraju pozvanim da pod punom odgovornošću izjave kako *životi naših drugova reportera i tehničara zavise od poverenja koje se ukazuje njihovom izveštavanju*.“

Naravno, kada govorimo o prvim konkretnim akcijama protiv snaga uslovljavanja, ne smemo zatvarati oči pred uspesima koje je to uslovljavanje postiglo čak i unutar veoma borbenih radničkih grupa. Tako su početkom ove godine rudari iz Dekazvila izabrali dvadeset predstavnika koji će stupiti u štrajk glađu i tako pristali da se bore na spektakularnom terenu protivnika, oslanjajući se na srceparajuću sliku dvadeset osoba promovisanih u zvezde. Poraz u tako postavljenoj igri bio je neizbežan. Jedina šansa koju su imali bila je da svoju zajedničku akciju, po svaku cenu, prošire i izvuku iz tog ograničenog sektora, u kojem su, u jednom trenutku, blokirali ionako deficitarnu proizvodnju. Kapitalistička društvena organizacija i njeni opozicioni nusproizvodi bili su toliko efikasni u propagiranju *parlamentarnih* i *spektakularnih* ideja da revolucionarni radnici često zaboravljaju kako *zastupanje* treba svesti na najmanju moguću meru i koristiti ga samo u specifičnim prilikama. Ali, otpor opštem zaglupljivanju nije samo privilegija radnika. Berlinski glumac Wolfgang Nojs je januara ove godine izveo prvo-razredni akt sabotaže, tako što je u malim oglasima lista *Der Abend* otkrio ime ubice iz detektivske TV serije, zbog koje je cela nacija već nedeljama živela u neizvesnosti.

Borbeni juriš prvog radničkog pokreta na celokupnu organizaciju starog sveta davno je okončan i više ga ništa ne može oživeti. On nije uspeo. Tačno je da je ostvario ogromne rezultate, ali to nije

bilo ono što je želeo da postigne. Opšte pravilo glasi da sve ljudske akcije imaju za posledicu neke neočekivane ili neželjene rezultate, ali trenutak revolucionarne akcije bi morao biti izuzetak od tog pravila; to bi morao biti kvalitativni skok, u kojem se opredeljujemo za sve ili ništa. Trebalo bi iznova proučiti istoriju klasičnog radničkog pokreta, bez ikakvih iluzija, a naročito bez iluzija o njegovim raznorodnim političkim ili pseudoteorijskim naslednicima, čije je jedino dostignuće iskustvo poraza. Prividni uspesi tog pokreta su njegovi suštinski porazi (reformizam ili uspostavljanje državne birokratije), a njegovi porazi (Pariska komuna ili pobuna rudara u Asturiji) sve do danas ostaju pobjede koje otvaraju nove mogućnosti, kako nama, tako i budućim generacijama. Događaje iz istorije tog pokreta trebalo bi precizno vremenski razgraničiti. Može se reći da je klasični radnički pokret nastao dvadesetak godina pre zvaničnog formiranja Internacionale, s prvim povezivanjem komunističkih grupa iz različitih zemalja, koje su Marks i njegovi prijatelji organizovali iz Brisela 1845; kao i da je definitivno okončan posle poraza Španske revolucije, odnosno, neposredno posle sukoba u Barseloni, maja 1937.

U tim vremenskim okvirima trebalo bi utvrditi pravu istinu, preispitati sve sukobe među revolucionarima i sve zanemarene mogućnosti, a da nas pri tom ne zavede činjenica da su neki od njih bili uspešniji od drugih i predvodili pokret, pošto sada dobro znamo da je pokret u kojem su bili tako uspešni doživeo potpuni neuspeh. Marksova misao je, naravno, prva koju bi trebalo iznova otkriti – što je još uvek dosta lako, ako imamo u vidu postojeću dokumentaciju i ogromnu količinu laži izrečenih o njoj. Ali, treba ponovo razmotriti i stavove anarhista u Prvoj internacionali, Blankija, Rozu Luksemburg, iskustva radničkih saveta u Nemačkoj i Španiji, Kronštat, mahnovščinu, itd. Nikako ne treba zanemariti praktičan uticaj utopijskih socijalista. Sve to, naravno, ne bi trebalo uraditi zbog dobijanja stipendija ili upražnjavanja čisto akademskog eklekticizma, već zato da bi se pomoglo osnivanje novog, bitno drugačijeg revolucionarnog pokreta, koji je proteklih godina bio nagovešten mno-

gim znacima, među kojima su bili i situacionisti. Te znake ćemo bolje razumeti ako izučimo klasični revolucionarni pokret i obrnuto. Treba iznova otkriti istoriju samog istorijskog kretanja, koja je bila tako dobro skrivana i krivotvorena. Uostalom, samo u tom poduhvatu – kao i u nekoliko srodnih eksperimentalnih umetničkih grupa – pojavili su se novi, zavodljivi oblici ponašanja, koji nam dopuštaju da se objektivno zainteresujemo za moderno društvo i njegove skrivene mogućnosti.

Nema drugog načina da se ostane veran aktivnostima naših društava iz prošlosti, ali i da se one razumeju, osim da se iznova i na mnogo temeljniji način osmisli problem revolucije, koji utoliko više izmiče sferi ideja ukoliko je čvršće utemeljen u konkretnoj stvarnosti. Zašto to osmišljavanje deluje tako teško? Ono neće biti nimalo teško ako se počne od iskustva slobodnog svakodnevnog života (odnosno, od traganja za slobodom u svakodnevnom životu). Čini nam se da se ovaj problem danas naročito dobro oseća među omladinom. A osetiti ga kao preku potrebu, znači biti sposoban za ponovno otkrivanje *izgubljene istorije*, njeno spasavanje i vrednovanje. Taj problem ne bi smeo da bude tako težak za ljudski um, čiji je zadatak preispitivanje svega što postoji. Dovoljno je što se nije *odustalo* od filozofije (kao što su to učinili skoro svi filozofi), od umetnosti (kao što su to učinili skoro svi umetnici) i od stalnog preispitivanja *postojeće stvarnosti* (kao što su to učinili skoro svi aktivisti). Svi ti problemi se onda povezuju u celinu, koja vodi njihovom prevazilaženju. Samo su specijalisti, čija je moć izvire iz samog društva specijalizacije, odustali od *kritičke* istine svojih disciplina zbog uživanja u privilegijama koje im pružaju njihove *funkcije*. Ali, sva prava istraživanja zajedno streme totalitetu, kao što će se i prava ljudska bića ponovo okupiti da bi još jednom pokušala da pronađu izlaz iz vlastite preistorije.

Mnogi ljudi koji sumnjičavo gledaju na pojavu novog revolucionarnog pokreta, neprestano ponavljaju da se proletarijat integrisao u društvo, da su radnici danas zadovoljni, itd. To može da znači jednu od dve stvari: ili da govore samo u svoje ime, kada